

BEDRIJFSSTRUCTUUR VERANDERT GESTAAG*Walter van Everdingen en Martien Voskuilen*

Het aantal geregistreerde land- en tuinbouwbedrijven is tussen 2001 en 2002 met 3.200 afgenomen, een vermindering van 3,5% (tabel 1). Hiermee komt het dalingspercentage na een extra versnelling in 2001 weer op het niveau van eind jaren negentig. Het aantal melkveebedrijven neemt al jaren sterk af. Een deel van deze bedrijven wordt direct beëindigd, maar het grootste deel komt na het afstoten van het melkvee terecht in een ander bedrijfstype. Meestal is dat het type 'overige graasdierbedrijven', waarvan het aantal door deze 'instroom' slechts licht afneemt. Ook het aantal intensieve veehouderijbedrijven is de afgelopen jaren sterk teruggelopen, onder andere door tegenvallende resultaten in de varkenshouderij en de deelname aan beëindigingsregelingen van het Ministerie van LNV.

Tabel 1 Aantal en omvang (in nge) van land- en tuinbouwbedrijven naar bedrijfstype, 2001-2002

Bedrijfstype	Bedrijven			Omvang (nge per bedrijf)		
	2001	2002	mutatie (%)	2002	2001	mutatie (%)
Glastuinbouw- en champignonbedrijven	7.880	7.520	-4,6	231	239	+3,5
Opengrondstuinbouwbedrijven	9.680	9.350	-3,4	100	106	+6,2
Akkerbouwbedrijven	12.910	12.760	-1,2	56	56	+0,0
Melkveebedrijven	25.550	24.000	-6,1	92	94	+1,8
Overig graasdierbedrijven	19.740	19.260	-1,1	22	22	+1,8
Intensieve veehouderijbedrijven	8.810	8.320	-5,6	98	98	-0,2
Gecombineerde bedrijven	8.490	8.380	-1,2	68	73	+7,1
Alle land- en tuinbouwbedrijven	92.780	89.580	-3,5	83	85	+2,0

Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

Gemiddeld bedrijfsomvang stijgt

De gemiddelde bedrijfsomvang van alle land- en tuinbouwbedrijven is met 2% gestegen tot bijna 85 nge (Nederlandse grootte-eenheid, een maat voor de economische omvang van een agrarisch bedrijf). Het sterkst steeg de omvang van de tuinbouw- en gecombineerde bedrijven, terwijl die van de akkerbouw- en intensieve veehouderijbedrijven gelijk bleef (tabel 1). De verandering in de gemiddelde bedrijfsomvang is het resultaat van wijzigingen in de omvang van de gecontinueerde bedrijven en verschillen in omvang tussen opgeheven en gestichte bedrijven.

Vooraf kleinere bedrijven stoppen

In een artikel dat in februari 2003 in Agrimonitor is opgenomen, is de problematiek van het koppelen van de individuele jaren beschreven. Als een wijziging in de tenaamstelling van een bedrijf plaatsvindt, is een koppeling tussen jaren niet mogelijk. Wel kan het saldo van starters en stoppers een indicatie geven van het aantal bedrijven dat daadwerkelijk verdwijnt. Uit die analyse blijkt dat de stoppers vooral te vinden zijn in de kleinere omvangsklassen. Van de 23.000 bedrijven die in 2001 tussen 3 en 16 nge waren, is bijna 10% afgefallen (tabel 2), tegenover ongeveer een half procent bij de grotere bedrijven. De kleine stoppers maken ongeveer 70% uit van het totaal aantal gestopte bedrijven.

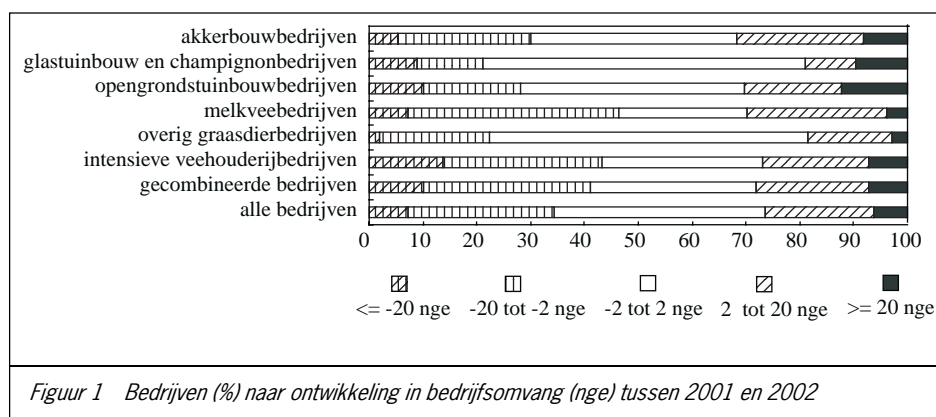
Tabel 2 Verdeling van bedrijven naar bedrijfsomvang in 2001 en ontwikkeling tussen 2001 en 2002

Bedrijfsomvang (nge)	Aantal bedrijven 2001	Saldo starters en stoppers tussen 2001 en 2002	
		aantal	%
3 - 16	23.090	-2.236	-9,7
16 - 50	21.010	-578	-2,8
50 - 100	23.510	-229	-1,0
100 - 150	13.380	-77	-0,6
>=150	11.800	-83	-0,7
Alle bedrijven	92.780	-3.203	-3,5

Bron: CBS-Landbouw telling, bewerking LEI.

Melkveehouderij kent veel krimpers

Van de bedrijven waar de gegevens van 2001 en 2002 wel te koppelen waren, is ongeveer 40% van de bedrijven nauwelijks gewijzigd in bedrijfsomvang. Per saldo zijn er meer bedrijven in omvang gekrompen dan gegroeid. Dit vond in alle onderscheiden omvangsklassen plaats. Tussen 2001 en 2002 is de gemiddelde bedrijfsomvang van die bedrijven dan ook licht gedaald (-0,7%). De omvang van de gecontinueerde bedrijven in de plantaardige sectoren nam gemiddeld iets toe, en in de dierlijke sectoren iets af. Dat laatste houdt onder andere verband met de melkquotering, de slechte resultaten in de varkenshouderij en de opkoop van dier- en mestproductierechten. De bedrijven die qua omvang ongeveer gelijkbleven, komen vooral voor in de glastuinbouw en de overige graasdierhouderij (figuur 1). Bij de melkveehouderij zijn er juist weinig bedrijven die gelijk blijven, maar relatief veel krimpers en lichte groeiers.

Tot slot

De resultaten van de analyse van de ontwikkelingen in bedrijfsstructuur tussen 2001 en 2002 kunnen niet zonder meer worden doorgetrokken naar een langere periode. Daartoe is een uitgebreidere analyse nodig, waarbij ook rekening gehouden moet worden met veranderende normen (de nge wordt elke 2 jaar herzien). Voordeel van de oude reeksen (tot en met 1999) is wel, dat alle bedrijven tussen jaren gevolgd kunnen worden, zodat de stoppers echt kunnen worden geïdentificeerd. Het zogenoemde 'mutatiebestand' dat daartoe nodig is, is voor de laatste jaren nog niet bijgewerkt.